

آشنایی با عملیات کربلای 4

براساس راهبرد نظامی ارائه شده از سوی سپاه پاسداران به مسئولین کشور، برای نیل به پیروزی در جنگ می بایست در جبهه جنوب، جاده‌های شمالی و جنوبی بصره و نیز در جبهه شمالی، جاده‌های مواصلاتی کرکوک به بغداد قطع و یا تهدید شوند و در نتیجه، صدور نفت عراق به خارج کاملاً قطع گردد و سپس حرکت اصلی به سمت بغداد آغاز شود.

بر همین اساس، محاصره و سپس تصرف شهر بصره به عنوان هدف عملیات اصلی سپاه پاسداران در سال 1365 مورد توجه قرار گرفت که برای تحقق آن به کارگیری حدود 500 گردان و آن هم از سه محور ضرورت یافت لیکن به دلیل مشکلاتی همچون ضعف امکانات نظامی تنها یک محور - به عنوان تنها راه باقی مانده جنگ در جبهه جنوب - انتخاب شد.

به عبارت دیگر، پس از حذف دو محور احاطه ای (هور و فاو) منطقه شلمچه و ابوالخصیب به منظور انجام عملیاتی بزرگ و سرنوشت ساز برگزیده شد.

اهداف عملیات:

- تصرف شهر بصره و تهدید جاده صفران - بصره

منطقه عملیات:

منطقه عملیاتی ابوالخصیب و شلمچه دارای ارزش ها و ویژگی‌های مهم سیاسی و نظامی است و می‌توان آن را مهم ترین منطقه عملیاتی در جبهه جنوب دانست.

مرکز این منطقه، نخلستان های اطراف اروندرود - حد فاصل جزیره بلجانیه تا بصره است - که عرض آن 4 تا 5 کیلومتر و طول آن حدود 15 کیلومتر می‌باشد.

زمین منطقه عملیاتی از دو جهت دارای خصوصیات مهمی می‌باشد:

- وجود نهرها و کانال های کشاورزی که عمق مناسبی دارد و از آنها می‌توان برای پدافند استفاده کرد.
- جناحین منطقه عملیاتی که از شمال به آب گرفتگی شلمچه و کانال ماهی‌گیری و از جنوب به خور زبیر و زمین‌های باتلاقی اطراف آن منتهی می شود و دشمن در آن قدرت پاتک ندارد.

استعداد دشمن:

شمال منطقه عملیاتی در حوزه استحفاظی سپاه سوم و جنوب آن در حوزه استحفاظی سپاه هفتم عراق قرار داشت. لشکر 11 پیاده از سپاه سوم و لشکر 15 پیاده از سپاه هفتم در منطقه حضور داشتند. در ذیل اسامی کلیه یگان هایی که قبل و حین عملیات در منطقه حضور یافتند، آورده شده است:

یگان های پیاده:

- تیپ های 19، 22، 104، 111، 802، 805، 107، 102، 702، 420، 421، 429، 45، 112، 47، 23، 238، 436، 802، 501، 402، 117 و 28

یگان های زرهی:

- تیپ های 16، 30 و یک گردان مستقل

یگان های مکانیزه

- تیپ های 25 و 8

گارد ریاست جمهوری

- تیپ های 2 و 4 از لشکر 1 کماندویی و تیپ های 7 و 8 از لشکر 2 پیاده

- تیپ های 66 و 68
- کماندو
- تیپ 4 کماندویی ستاد کل و گردان کماندویی لشکر 26
- جیش الشعبی
- قاطع 58 المثنی

قوای خودی

هدایت فرماندهی عملیات بر عهده قرارگاه مرکزی خاتم الانبیاء (ص) **سپاه پاسداران** بود و چهار قرارگاه عملیاتی نیز اجرای آن را بر عهده داشتند.

قرارگاه نجف هدایت نیروهای زیر را به عهده داشت:

- لشکر 19 فجر
- لشکر 5 نصر
- لشکر 17 علی ابن ابی طالب (ع)
- لشکر 155 ویژه شهدا
- تیپ 21 امام رضا (ع)
- تیپ 57 حضرت ابوالفضل (ع)
- تیپ 12 حضرت قائم (ع)
- 4 گردان توپخانه

قرارگاه قدس و لشکر 25 کربلا هدایت نیروهای زیر به عهده داشتند:

- لشکر 41 ثارالله (ع)
- لشکر 10 سید الشهداء (ع)
- 4 گردان توپخانه
- قرارگاه کربلا
- لشکر 27 محمد رسول الله (ص)
- لشکر 14 امام حسین (ع)
- لشکر 8 نجف اشرف
- لشکر 31 عاشورا
- تیپ 44 قمربنی هاشم (ع)
- لشکر 32 انصار الحسین (ع)
- 4 گردان توپخانه

قرارگاه نوح هدایت نیروهای زیر را به عهده داشت:

- لشکر 7 ولی عصر (عج)
- تیپ 33 المهدی (عج)
- تیپ 18 الغدير
- ناو تیپ امیرالمومنین (ع)
- 4 گردان و 1 آتش بار توپخانه

دو تیپ توپخانه تحت امر قرارگاه مرکزی بودند:

- تیپ 63 خاتم الانبیاء (ص) با 4 گردان و 2 آتش بار
- تیپ 15 خرداد با 4 گردان و 2 آتش بار

ضمناً از مجموع 352 گردان مورد نیاز، حدود 250 گردان آماده گردید که یگان های عمل کننده هر یک بین 7 تا 24 گردان را سازماندهی کرده و در خود جای دادند.

طرح عملیات

چهار منطقه شلمچه، ابوالخصب، مقابل ام الرصاص و جزیره مینو - به این دلیل که به لحاظ مانور، آتش، عقبه و پشتیبانی به هم وابسته اند - برای انجام این عملیات بزرگ انتخاب گردید. بر همین اساس، هر یک از چهار منطقه فوق به عنوان خط حد یک قرارگاه عملیاتی تعیین شد:

- قرارگاه نجف: از شمال پنج ضلعی شلمچه تا جزایر بوارین و ام الطویله پیشروی در محور شلمچه
 - قرارگاه قدس: انجام حرکت اصلی عملیات با عبور از تنگه ام الرصاص - بوارین و پیشروی در محور پتروشیمی و ابوالخصیب.
 - قرارگاه کربلا: مقابله با پاتک دشمن از مقابل جزیره ام الرصاص، تامین کل منطقه و پیشروی تا جاده دوم و سوم.
 - قرارگاه نوح: تامین جناح چپ و پیشروی در مقابل جزیره مینو.
- یگان‌های تحت امر این قرارگاه‌ها می‌بایست طی شش مرحله به اهداف نهایی خود - از شمال به تنومه و از جنوب به پشت کانال بصره برسند.

شرح عملیات

عملیات می‌بایست در ساعت 22:30 مورخ 1365/10/3 آغاز شود. به همین خاطر غواص‌های خودی ساعاتی قبل به درون آب رفته و به سمت خط دشمن حرکت کردند. در این میان، نیروهای دشمن که کاملاً آماده و هوشیار بودند ضمن پرتاب منور، با تیربار و خمپاره به طرف نیروهای خودی شلیک می‌کردند.

در مجموع، عملیات خارج از کنترل و هدایت فرماندهی قرار گرفته بود و قبل از هر دستوری یگان‌ها با توجه به نوع وضعیت و هوشیاری و عکس‌العمل دشمن به محض رسیدن به ساحل، درگیری را آغاز می‌کردند. در این حال، رمز عملیات (یا محمد) حدود ساعت 22:45 اعلام شد و نیروهای عمل‌کننده فقط توانستند در جزایر سهیل، قطعه، ام الرصاص، ام البابی و بلجانیه نفوذ کنند و در بعضی مناطق نیز به صورت موضعی رخنه نمایند.

در مقابل، نیروهای دشمن با پرتاب پی در پی منور و اجرای چند مورد بمباران کنار نهر عریض (عقبه برخی از یگان‌ها) و هم‌چنین اجرای آتش موثر روی رودخانه اروند، عملاً سازمان غواص‌ها و نیز نیروهای موج دوم و سوم را به هم زد. به طوری که نیروهای یگان‌های مجاور بعضاً پراکنده شده و اغلب نمی‌توانستند روی هدف عمل نمایند.

یکی از مناطق حساس عملیات، جزیره ام الرصاص و نوک بوارین بود که به رغم تلاش بسیاری که برای تصرف آن انجام شد، به خاطر هوشیاری دشمن امکان ادامه درگیری از میان رفت. دشمن با شلیک پرحجم تیربار روی آب، از عبور نیروها از تنگه ام الرصاص - بوارین جلوگیری کرد.

مضافاً به این که به خاطر حساسیتی که دشمن نسبت به ام الرصاص داشت، در پدافند آن از 9 رده مانع طبیعی و مصنوعی بهره می‌برد، به طوری که هرگاه از هر خط عقب رانده می‌شد، در خط بعدی که نسبت به خط قبلی اشرف و تسلط داشت، مقاومت می‌کرد.

در این حال، با توجه به هوشیاری دشمن، امکان ادامه عملیات میسر نبود، لذا به منظور حفظ قوا و طراحی مجدد عملیات آتی، از ادامه نبرد اجتناب شد.

نتایج عملیات

میزان تلفات و ضایعات وارده بر دشمن به شرح ذیل می‌باشد:

- حدود 8000 کشته و زخمی
- حدود 60 اسیر

- انهدام حدود 70 دستگاه زرهی، مکانیزه و خودرو
- انهدام تعداد زیادی سلاح سبک و نیمه سنگین

خلاصه گزارش عملیات:

- نام عملیات: کربلای 4 (آبی - خاکی)
- زمان اجرا: 1365/10/3
- مدت اجرا: 2 روز
- تلفات دشمن: ۷۰۶۰ کشته، زخمی و اسیر
- رمز عملیات: محمد رسول الله
- مکان اجرا: جزایر دهانه شمال غربی خلیج فارس - جنوبی‌ترین محور جنگ
- ارگان‌های عمل‌کننده: رزمندگان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
- اهداف عملیات: تهدید شهر بصره از سمت جنوب و تصرف جزیره ام الرصاص و ابوالخطیب عراق و محاصره نیروهای دشمن در شبه جزیره.